

Regeringens skrivelse

1986/87: 33

med bedömning av den ekonomiska
utvecklingen 1986 och 1987

Skr
1986/87: 33

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokollet den 15 oktober 1986 samt överlämnar en i utdraget angiven promemoria med bedömning av den ekonomiska utvecklingen 1986 och 1987.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Kjell-Olof Feldt

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 oktober 1986

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Hellström, G. Andersson

Föredragande: statsrådet Feldt

Skrivelse till riksdagen med bedömning av den ekonomiska utvecklingen 1986 och 1987.

Konjunkturinstitutet har till regeringen överlämnat sin årliga höstrapport med en beskrivning av samhällsekonomin utveckling 1986 och 1987. Mot denna bakgrund har en promemoria utarbetats inom finansdepartementet med en bedömning av den internationella och svenska ekonomiska utvecklingen i år och nästa år. Denna bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Jag delar bedömningen av den ekonomiska utvecklingen 1986 och 1987 som har kommit till uttryck i finansdepartementets promemoria.

Jag hemställer att regeringen överlämnar promemorian till riksdagen och bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag nu har anfört.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar i enlighet med hans hemställan.

Svensk ekonomi

Förord

Den promemoria, som härmed läggs fram har utarbetats inom finansdepartementet och beskriver den internationella och den svenska ekonomins utveckling t. o. m. 1987. Det huvudsakliga underlaget är konjunkturinstitutets höstrapport, vilken offentliggjordes den 9 oktober. Arbetet har letts av statssekreteraren Erik Åsbrink och departementsrådet Svante Öberg. Kalkylerna avslutades den 14 oktober 1986.

1 Sammanfattning

En väsentlig förutsättning för den bedömning av den svenska ekonomins utveckling 1986 och 1987, som görs i denna promemoria, är att konflikten på den offentliga arbetsmarknaden inte blir så långvarig att den nämnvärt påverkar utvecklingen.

De internationella förutsättningarna för den ekonomiska utvecklingen innevarande år har förändrats i så måtto att den ekonomiska aktiviteten i industriländerna under årets första hälft blev betydligt svagare än förutsett. Oljeprisfallet har ännu inte fått den stimulerande inverkan på världsekonomin som förutsattes i våras. BNP-tillväxten i OECD-området väntas nu för året i sin helhet bli 2 1/2 % istället för något över 3 % såsom antagits i den reviderade nationalbudgeten för 1986 (RNB 86) i kompletteringspropositionen (prop. 1985/86: 150, bil. 1.1). Dollarkursen har fortsatt att falla något, medan den bedömning som gjordes i våras av oljepriserna fortfarande står sig väl.

En marginell förstärkning av tillväxten i OECD-området förutses 1987 jämfört med helåret 1986. Den är bland annat hänförlig till en viss ökad efterfrågan i Västeuropa och Japan till följd av de realinkomstökningar som redan har inträffat i samband med oljeprisfallet och som förväntas även under nästa år. Arbetslösheten i OECD-området väntas ligga kvar på nivån 8 % och inflationen väntas uppgå till ca 3 %.

Det kan emellertid inte uteslutas att tillväxten i industriländerna blir svagare särskilt under senare delen av 1987 och under 1988. En minskning av det amerikanska budgetunderskottet i förening med en ökad tillväxt utanför Förenta Staterna skulle kunna bidra till att reducera de nuvarande stora betalningsobalanserna. I den mån en effektiv samordning av den ekonomiska politiken i de stora industriländerna inte kommer till stånd är risken stor för minskad tillväxt. Det kan inte uteslutas att ökad protektionism därvid förvärrar situationen.

När det gäller den svenska ekonomins utveckling i år kan noteras att bytesbalansen förväntas bli avsevärt bättre än vad som förutsågs i våras, främst till följd av lägre import. Även exporten väntas emellertid bli något lägre. Överskottet i bytesbalansen beräknas bli ca 11 miljarder kr. 1986. Prognoserna från RNB 86 för den privata och offentliga konsumtionen är oförändrade. Däremot förutses nu något lägre ökningstal för bruttoinvesteringar, lagerinvesteringar och BNP. Sysselsättningen ser ut att öka i enlighet med tidigare beräkningar och arbetslösheten reduceras något. Priser och löner stiger något mer än tidigare förutsatt. Konsumentpriserna beräknas nu öka med 3,0 % mellan december 1985 och december 1986.

Även för nästa år förutses en BNP-tillväxt på knappt 2 %, se tabell 1. Den privata konsumtionen beräknas liksom i år öka med ca 2 1/2 % 1987, medan tillväxten i den offentliga konsumtionen väntas avta till ca 1 % 1987. Efter den svaga investeringskonjunkturen i år, främst till följd av en svacka i industri- och bostadsinvesteringarna, beräknas de totala bruttoinvesteringarna öka med ca 2 1/2 % 1987. Exportens ökningstakt väntas avta något till ca 3 %, medan importen beräknas öka med ca 5 %, dvs något mer än i år.

Tabell 1 Försörjningsbalans

	Miljarder kr. löpande priser 1985	Procentuell volymförändring		
		1985	1986	1987
BNP	860,3	2,3	1,9	1,7
Import av varor och tjänster	282,0	7,5	3,3	4,8
Tillgång	1 142,3	3,5	2,2	2,5
Privat konsumtion	437,8	2,7	2,7	2,5
Offentlig konsumtion	238,3	1,5	1,3	1,0
Stat	64,7	-0,1	-0,4	-0,3
Kommuner	173,6	2,1	1,9	1,5
Bruttoinvesteringar	163,2	6,5	0,5	2,6
Näringsliv	106,1	10,1	2,4	2,3
därav: industri	28,1	15,8	0,0	8,0
statliga affärsverk	12,3	5,6	11,7	1,7
Statliga myndigheter	6,0	-8,6	-1,1	0,6
Kommunala myndigheter	15,8	-1,8	0,6	-1,3
Bostäder	35,3	3,5	-5,0	5,5
Lagerinvesteringar ¹	-1,0	0,7	0,0	0,3
Export av varor och tjänster	303,9	2,8	3,4	2,7
Användning	1 142,3	3,5	2,2	2,5

¹ Förändringstalet avser förändring i lagerinvestering i procent av föregående års BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet och finansdepartementet.

Denna utveckling innebär att BNP-tillväxten även 1987 till största delen torde komma att bäras upp av konsumtionsökning medan kapitalbildningen lämnar ett obetydligt bidrag, se nedanstående tablå.

Bidrag till BNP-tillväxten 1983–1987

Årlig procentuell volymförändring och bidrag därtill

	1983	1984	1985	1986	1987
BNP	2,4	3,4	2,3	1,9	1,7
Bidrag från:					
– konsumtion	-0,7	1,2	1,7	1,7	1,5
– kapitalbildning ¹	3,1	2,2	0,6	0,2	0,2

¹ Bruttoinvesteringar, lagerinvesteringar och nettoexport.

Det är främst nettoexporten som väntas dra ned BNP-tillväxten 1987. Detta är en följd av att de svenska företagen i viss utsträckning förutses förlora marknadsandelar på både hemma- och exportmarknaderna. För att uppnå full sysselsättning och samhällsekonomisk balans på längre sikt är det nödvändigt dels att BNP-tillväxten blir något starkare än 1986 och 1987, dels att kapitalbildningen ger ett större bidrag till denna tillväxt.

Arbetsmarknadsläget väntas förbli gott under nästa år. Sysselsättningen förutses fortsätta att öka, dock i något långsammare takt än i år. Antalet sysselsatta beräknas öka med närmare 30 000 personer 1987. Arbetslösheten beräknas därigenom bli ungefär oförändrad (drygt 2 1/2%). Internationellt sett är detta en mycket god utveckling. Arbetslösheten i OECD-området är i genomsnitt drygt 8%.

Den lägre inflationstakt som har nåtts i år beräknas bestå under nästa år. Konsumentpriserna beräknas öka med ca 3 1/2 % mellan december 1986 och december 1987. Orsaken till dämpningen av inflationen i år är främst sänkta oljepriser och räntor. Under nästa år förutsätts inflationen komma att hållas nere av låga internationella prisökningar, lägre timlöneökningar än i år och kvardröjande effekter av årets låga inflation bl. a. via jordbruksförhandlingarna. I prognoserna för 1986 och 1987 har utgått från de löneavtal som har slutits på den privata arbetsmarknaden. Vidare har för beräkningarna använts medlingskommissionens bud från september månad med den precisering som gjordes den 29 september när det gäller den offentliga arbetsmarknaden. Det innebär en genomsnittlig timlöneökning för hela ekonomin på ca 7 % 1986 och ca 4 1/2 % 1987.

Bytesbalansen väntas visa ett överskott på ca 7 miljarder kr. 1987, vilket är något mindre än i år. Försämringen beror främst på den tidigare nämnda minskningen av den reala nettoexporten. Prognosen för bytesbalansen baseras på antaganden om oförändrad dollarkurs (6,90 kr.) och oförändrat oljepris (15 dollar per fat).

Tabell 2 Bytesbalans
Miljarder kr., löpande priser

	1983	1984	1985	1986	1987
Export av varor	210,5	242,5	260,5	270,0	284,2
Import av varor	200,4	217,9	244,4	234,4	250,0
Handelsbalans	10,1	24,6	16,0	35,6	34,2
Korrigerig av handelsstatistiken	- 0,4	- 1,2	- 1,3	- 1,4	- 1,4
Tjänstebalans	6,7	6,6	6,5	5,1	3,6
Transferreringsnetto	-23,6	-27,0	-31,7	-28,5	-29,2
Bytesbalans	- 7,2	3,0	-10,4	10,8	7,1

Källor: Statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet, riksbanken och finansdepartementet.

Den offentliga sektorns finansiella sparande väntas, främst till följd av engångsskatten på försäkringsbolag m.fl., visa ett marginellt överskott 1987. Bortsett från denna tillfälliga inkomst väntas en ökning av det offentliga sparandeunderskottet jämfört med i år. Statens budgetunderskott beräknas med utgångspunkt från av statsmakterna fattade beslut och av regeringen föreslagna åtgärder öka till 45 miljarder kr. 1987.

Prognoserna för 1987 tyder därmed på en viss försvagning av den underliggande finansiella balansen. Försvagningen är till väsentlig del en följd av att pris- och löneökningarna ännu inte har anpassats ned till den nivå som gäller i omvärlden och av att den exporterande och importkonkurrerande delen av näringslivet ännu inte har byggts ut i tillräcklig omfattning.

2 Internationell utveckling

Skr. 1986/87: 33
Bil.

Den internationella ekonomiska utvecklingen under första halvåret 1986 blev betydligt svagare än vad som förutsågs i den reviderade nationalbudgeten för 1986. De lägre oljepriserna och de fallande internationella räntorna återverkade inte på den ekonomiska tillväxten i den takt och i den omfattning som allmänt hade förväntats. I stället synes de negativa effekterna till en början ha dominerat. De oljeexporterande länderna anpassade sin import till de sjunkande intäkterna betydligt snabbare än väntat, samtidigt som övriga råvaruexporterande länder tvingades till en fortsatt neddragning av sin import. Den realinkomstökning, som oljeprisfallet medfört i oljeimporterande länder, har ännu inte omsatts i någon påtaglig och allmän ökning av konsumtionen. I flera länder har sparandet ökat.

Även världshandeln utvecklades mycket svagt under första halvåret 1986. Till detta bidrog inte endast de oljeexporterande ländernas minskade import, utan även det sätt med vilket olika länder reagerade på de stora växelkursförändringar som inträffat sedan hösten 1985. Exporten från länder med apprecierande valutor minskade snabbare än exporten ökade från länder med deprecierande valutor.

En viss förbättring av det världsekonomiska läget kan förväntas under återstoden av 1986 och under 1987. Effekten av de lägre oljepriserna och den lägre internationella räntenivån torde successivt slå igenom och gynnsamt påverka såväl produktion som handel. Med hänsyn till den svaga utvecklingen under början av 1986 torde emellertid tillväxten för OECD-länderna totalt inte komma att överstiga 2 1/2 % för hela året. För 1987 väntas BNP-ökningen bli 2 3/4 % för OECD-länderna totalt. Ett genomgående drag i den förutsedda utvecklingen – särskilt utanför Förenta staterna – är en förstärkning av den inhemska efterfrågan, framför allt privat konsumtion. Samtidigt väntas en omsvängning i negativ riktning av den reala externa balansen i särskilt Japan och Förbundsrepubliken Tyskland, vilkas valutor apprecierat kraftigt sedan hösten 1985.

Tabell 3 Internationella förutsättningar

	1985	1986	1987
<i>Bruttonationalprodukt, % per år</i>			
Förenta staterna	2,7	2 3/4	3
Japan	4,5	2	2 1/2
Förbundsrepubliken Tyskland	2,5	3	3
OECD totalt	3	2 1/2	2 3/4
<i>Nyckeltal</i>			
Konsumentpriser i OECD, % per år ¹	4,6	2,75	3
Arbetslöshet i OECD, nivå i %	8,3	8,25	8,25
Exportmarknadstillväxt, % per år ²	6,8	5,9	4,3
Världsmarknadspriser i nationella valutor, % per år ²	3,9	-1,2	0,8
Dollarkurs i kr.	8,61	7,13	6,90
Råoljepris, dollar per fat	27	15	15

¹ KPI årsgenomsnitt

² Avser bearbetade varor. De vikter, som har tillämpats, avspeglar ländernas betydelse som avsättningsmarknad för svensk export av bearbetade varor.

Arbetslösheten som under det senaste året har minskat något i vissa länder uppgår till drygt 8% för OECD-området i dess helhet. Någon ytterligare minskning torde knappast vara att vänta, då den ekonomiska tillväxten inte förutses kunna stimulera sysselsättningen i tillräcklig omfattning.

I Förenta Staterna väntas den ekonomiska aktiviteten förstärkas under andra halvåret 1986. Till detta bidrar bland annat en förutsedd lageruppbyggnad och en förbättrad utveckling av utrikesbalansen. Med hänsyn till den svaga tillväxten i början av året torde emellertid BNP-ökningen i år stanna under 3%. För 1987 väntas en tillväxt på ca 3%.

Deprecieringen av dollarn gentemot yenen och de västeuropeiska valutorna kommer att medföra att den amerikanska konkurrenskraften förstärks. En minskning av handelsunderskottet kan således förväntas. Samtidigt torde den privata konsumtionen, som tidigare stimulerats av den låga inflationen, få en svagare utveckling när den lägre dollarkursen slår igenom på importpriserna.

Bedömningen av utsikterna för den amerikanska ekonomin försvåras av att budgetunderskottets fortsatta utveckling är oklar, till följd av svårigheterna att genomföra den s. k. Gramm-Rudman-Hollings-lagen. Dessutom är effekterna av den nyligen antagna skattereformen svåra att beräkna.

I Japan torde den inhemska efterfrågan inte kunna kompensera för den markerade neddragning av nettoexporten som apprecieringen av yenen resulterat i. Det finns därför anledning att revidera ned prognosen för BNP-tillväxten 1986 från tidigare 3 1/2% till 2%. Under 1987 väntas det ekonomiska stimulanspaket som regeringen nyligen har presenterat få viss effekt. Omställningen till mindre exportberoende kan emellertid antas kräva tid och tillväxten för 1987 torde inte komma att överstiga 2 1/2%.

I Förbundsrepubliken Tyskland förutses förbättringen av bytesförhållandet och en fortsatt sjunkande inflation ge stimulans till den inhemska efterfrågan under återstoden av 1986 och under nästa år. Exportens betydelse för tillväxten avtar gradvis. Den västtyska regeringens budgetförslag för 1987 förutses inte påverka ekonomin i åtstramande riktning. BNP väntas öka med cirka 3% både 1986 och 1987.

Tillväxten i de nordiska länderna sammantagna förväntas sakta av under 1986. Nästa år kan tillväxten komma att dämpas ytterligare bl. a. till följd av att den ekonomiska politiken sannolikt måste ges en restriktiv inriktning om man vill komma till rätta med de problem med bland annat externbalansen som man står inför såväl i Danmark som i Finland och Norge.

Vissa faktorer försvårar bedömningen av den internationella konjunkturutvecklingen under den närmaste tiden. Stor osäkerhet vidlåder oljeprisprognoserna. Oljepriset har i denna prognos antagits ligga på nivån 15 dollar per fat i genomsnitt för både 1986 och 1987. Den faktiska utvecklingen blir beroende av bland annat i vilken utsträckning OPEC-länderna lyckas uppnå varaktiga överenskommelser om att begränsa sin produktion. Huruvida andra oljeproducenter kommer att agera i överensstämmelse med sådana eventuella överenskommelser är också svårt att bedöma.

Även den framtida växelkursutvecklingen är osäker. De fem största

industriländerna har under det gångna året genom samordnade aktioner medverkat till att dollarn deprecierats kraftigt gentemot både yenen och de västeuropeiska valutorna. En minskning av det amerikanska budgetunderskottet i förening med en ökad tillväxt utanför Förenta Staterna skulle kunna bidra till att de stora betalningsobalanser som för närvarande råder mellan de större industriländerna reduceras. Regeringarna i Japan och Förbundsrepubliken Tyskland befinner sig under stark internationell press för att genom en mer expansiv ekonomisk politik bidra till en sådan utveckling. En fortsatt god tillväxt i världsekonomin är i hög grad beroende av att det samförstånd, som de stora industriländerna manifesterade under förra året, kan bevaras och utvecklas ytterligare. På senare tid har motsättningarna snarast ökat i synen på den ekonomiska politikens utformning, vilket också medför risker för tilltagande protektionistiskt tryck.

3 Utrikeshandel

Marknadstillväxten för svensk export av bearbetade varor har trots den svagare världshandeln hållits uppe på en relativt hög nivå i år, mycket till följd av en kraftig importökning i Danmark och Norge. Marknadstillväxten väntas å andra sidan dämpas något nästa år till följd av den svagare utveckling som förutses i de nordiska grannländerna.

Prisutvecklingen i världshandeln är mycket dämpad. I år beräknas priserna falla på många varor. I synnerhet gäller detta naturligtvis priserna på råolja och petroleumprodukter, vilka i stort sett har halverats jämfört med i fjol. Även priserna på bearbetade varor beräknas emellertid sjunka med ca 1 % i genomsnittliga nationella valutor. För många råvaror noteras också prisfall. Totalt beräknas importpriserna falla med knappt 8 % mellan 1985 och 1986.

För nästa år har antagits att oljepriserna ligger kvar på samma nivå som i år, medan en ökning på ca 1 % förutses när det gäller såväl bearbetade varor som råvaror. Sammantaget innebär detta en mycket svag ökning av importpriserna 1987.

Den svenska industrins konkurrenskraft förbättrades kraftigt till följd av devalveringarna 1981 och 1982. Under de senaste åren har emellertid en viss försvagning skett. Relativpriserna på Sveriges export av bearbetade varor har stigit varje år sedan 1983 och väntas göra det även 1986 och 1987. Lönsamheten i industrin försvagades förra året och denna utveckling har fortsatt under första halvåret i år.

Denna utveckling beräknas leda till att de svenska företagen i viss mån förlorar marknadsandelar på exportmarknaden 1986 och 1987. När det gäller exporten av bearbetade varor till OECD-området uppskattas förlusterna till ca 1 % per år. Exporten av bearbetade varor till OECD-länderna beräknas därmed öka med drygt 4 % 1987. Exporten av bearbetade varor till andra länder förutsätts utvecklas svagare till följd av minskad export till OPEC-området och statshandelsländerna. Vidare väntas exporten av andra typer av varor öka långsammare, se tabell 4, vilket gör att den totala varuexporten beräknas öka med ca 3 %.

Tabell 4 Export och import av varor

	Miljarder kr.			Volymutveckling		Prisutveckling	
	1985	1986	1987	1986	1987	1986	1987
<i>Varuexport</i>							
Bearbetade varor	205,5	220,7	235,0	4,7	3,8	2,6	2,6
Fartyg	4,3	5,6	4,2	28,3	-27,1	2,0	2,0
Petroleumprodukter	11,8	7,4	7,3	3,7	4,0	-39,7	-5,0
Övriga råvaror	38,4	35,9	37,3	-0,4	1,5	-6,2	2,5
Summa	260,0	269,6	283,8	4,3	2,8	-0,5	2,4
<i>Varuimport</i>							
Bearbetade varor	166,8	177,8	194,9	4,5	8,0	2,0	1,5
Fartyg	2,3	2,2	0,7	-5,2	-69,7	2,0	2,1
Petroleumprodukter	18,9	10,6	9,4	-4,0	-6,3	-41,8	-5,0
Råolja	24,4	12,5	12,8	8,0	2,1	-52,5	0
Övriga råvaror	31,6	31,0	31,8	1,9	1,7	-3,9	1,0
Summa	244,0	234,0	249,6	3,7	5,0	-7,6	1,6

Källor: Konjunkturinstitutet och finansdepartementet.

Även när det gäller hemmamarknaden förutses vissa förluster av marknadsandelar. De svenska företagens priser på bearbetade varor har de senaste åren ökat 2 à 3% snabbare per år än importpriserna och förutses göra det även nästa år. Importen av bearbetade varor väntas öka 3% snabbare än den importvägda efterfrågan 1987. Det leder sammantaget med den förutsedda efterfrågeutvecklingen till en ökning av importen av bearbetade varor med 8% 1987. En svagare importutveckling för övriga varor drar ned den totala varuimportens ökningstakt till 5%.

Den beskrivna utvecklingen av utrikeshandeln med varor tillsammans med en förbättring av tjänste- och transfereringsbalansen med ca 2 miljarder kr. 1986 leder till ett överskott i bytesbalansen på ca 11 miljarder kr. 1986, att jämföra med ett underskott på ca 10 miljarder kr. 1985. Nettoimporten av råolja och petroleumprodukter beräknas minska med 16 miljarder kr. mellan 1985 och 1986 och svarar därmed för en betydande del av förbättringen. Det bör emellertid noteras att minskningen av oljenotan inte innebär en lika stor förbättring av bytesbalansen, eftersom de lägre oljepri-serna medför en ökad inhemsk efterfrågan och därmed en ökad import.

Prognoserna för varuhandeln 1987 i förening med en väntad försvagning av tjänste- och transfereringsbalansen med drygt 2 miljarder kr., leder till en viss försämring av bytesbalansen. Överskottet beräknas till ca 7 miljarder kr. 1987. Försämringen av bytesbalansen 1987 är en konsekvens av att de svenska företagen till följd av stigande relativpriser beräknas förlora marknadsandelar på både export- och hemmamarknaderna.

4 Arbetsmarknad

Arbetsmarknadsläget har i år fortsatt att utvecklas i gynnsam riktning. Antalet sysselsatta beräknas öka med 33 000 personer 1986 trots en betydande minskning av antalet personer sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska

åtgärder. Arbetslösheten väntas minska från 2,8 % 1985 till 2,6 % 1986, se tabell 5. Ett förbehåll måste göras när det gäller utvecklingen i år eftersom förändringar av Arbetskraftsundersökningarna (AKU), vilka är den huvudsakliga statistikkällan för att kortsiktigt följa sysselsättningen, har medfört stora tolkningsproblem.

Tabell 5 Sysselsättning och arbetslöshet
Tusental personer i åldrarna 16–64 år

	Nivå 1985	Förändring från föregående år				
		1983	1984	1985	1986	1987
Sysselsättning:						
Jord- och skogsbruk	189	- 4	-10	- 7	-11	-8
Industri	1019	- 4	13	19	9	4
Byggnadsverksamhet	257	-10	- 7	- 1	0	2
Privata tjänster	1447	15	15	13	25	16
Kommunal verksamhet	1121	19	33	23	13	16
Statlig verksamhet	208	- 6	- 4	0	- 3	-2
Totalt	4243	11	41	47	33	28
Arbetskraftsutbud	4367	24	27	35	25	28
Arbetslöshet	124	14	-15	-12	- 8	0
Arbetslöshetsnivå, %	2,8	3,5	3,1	2,8	2,6	2,6
Sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder ¹	69	14	34	-24	-16	..

¹ Beredskapsarbete, ungdomslag och rekryteringsstöd.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och finansdepartementet.

Tillgängliga indikatorer rörande utvecklingen på arbetsmarknaden framöver har hittills i år varit positiva: Antalet nyanmälda och lediga platser ligger på en hög nivå, antalet arbetstagare som är berörda av varsel om permitteringar och avskedanden är mindre än under motsvarande period föregående år, bristen på yrkesarbetare och tjänstemän inom industrin är fortfarande relativt stor. Detta i kombination med föreliggande prognoser rörande samhällsekonomin utveckling tyder på en fortsatt sysselsättningsökning nästa år.

Industrins sysselsättning har hittills i år ökat starkt enligt AKU och en mindre ökning förutses även nästa år. Byggnadssektorn väntas bli god nästa år, vilket skulle kunna leda till en liten ökning av antalet sysselsatta i byggnadsverksamheten. Den privata tjänstesektorn har ökat antalet sysselsatta under en längre tid och särskilt starkt i år. En fortsatt ökning om än i måttligare takt förutses nästa år. Den kommunala sysselsättningen väntas öka med 1/2 % 1987, medan det för statens del förutses en liten minskning. Även antalet sysselsatta i jord- och skogsbruket beräknas fortsätta att minska nästa år. Sammantaget skulle detta leda till en ökning av antalet sysselsatta med knappt 30 000 personer 1987. Därvid har förutsatts en viss fortsatt minskning av antalet sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Utbudet av arbetskraft beräknas fortsätta att öka i samma takt 1987 som i år. Befolkningsförändringar tenderar att medföra en särskilt stor ökning av utbudet 1987, medan den något svagare sysselsättningsökningen drar

ned utbudsökningen. Arbetslösheten skulle därmed bli ungefär oförändrad nästa år.

Dessa prognoser tyder på ett oförändrat läge på arbetsmarknaden. Trots det allmänt sett relativt gynnsamma läget på arbetsmarknaden kvarstår emellertid betydande regionala och yrkesmässiga obalanser och en viss försvagning av arbetsmarknadsläget i skogslänen kan inte uteslutas.

Skr. 1986/87: 33
Bil.

5 Priser och löner

Nedgången i inflationstakten, mätt som konsumentprisindex (KPI) utveckling de senaste 12 månaderna, som inleddes sommaren 1985 har fortsatt under 1986. I augusti 1986 var inflationstakten 3,6%, jämfört med 7,0% i augusti 1985. De bedömningar som nu kan göras, med hjälp av underlag från konjunkturinstitutet och statens pris- och kartellnämnd, tyder på att KPI under loppet av 1986 (dvs från december 1985 till december 1986) stiger med 3,0%.

Tabell 6 Konsumentpriser
Procentuell förändring och bidrag därtill

	1983	1984	1985	1986	1987
Konsumentpriser under loppet av året, långtidsindex dec-dec	9,3	8,1	5,8	3,0	3,4
Därav hänförs till:					
Indirekta skatter	2,0	1,2	0,2	0,2	-0,1
Automatisk effekt av indirekta skatter	1,1	0,8	0,7	0,8	0,5
Internationella priser	2,1	1,6	0,0	-1,7	0,5
Jordbrukspriser	0,6	0,4	0,4	0,3	0,1
Bostadspriser	0,8	1,9	1,5	0,5	0,7
Diverse taxor	0,6	0,4	0,3	0,5	0,4
Trendavvikelse i priser på färskvaror	0,1	-0,2	-	-	-
Restfaktor	2,2	2,1	2,8	2,5	1,4
Konsumentprisindex årsgenomsnitt	8,9	8,0	7,4	4,1	3,2
Implicitprisindex för privat konsumtion, årsgenomsnitt	10,6	8,3	7,2	4,6	4,1

Källor: Konjunkturinstitutet, statistiska centralbyrån och finansdepartementet.

Nedgången i inflationstakten under 1986 beror huvudsakligen på sänkta oljepriser och räntor. Konsumentprisindex rensad för priser på fjärrvärme, eldningsolja, bensin och räntor beräknas stiga med ca 5 1/2% 1986, dvs med lika mycket som under 1985.

Under 1987 beräknas de internationella priserna ha en mycket begränsad uppdrivande effekt på konsumentpriserna, se tabell 6. Den dämpade kostnadsutvecklingen inom jordbrukssektorn i år väntas medföra att jordbruksprisernas bidrag till KPI-ökningen nästa år blir måttligt. Därtill kommer att den inflation som genereras inhemskt via löner- och vinstmarginalhöjningar väntas bli betydligt lägre än i år. Den dämpande inverkan oljepriser och räntor har haft på inflationen i år förutsätts således under nästa år ersättas av en dämpande effekt av låga internationella prisökningar.

lägre löneökningar och eftersläpande effekter av den låga inflationen i år. Konsumentpriserna beräknas med utgångspunkt från gjorda förutsättningar bland annat rörande timlöner och oljepriser stiga med ca 3 1/2 % under loppet av 1987. Prognosen förutsätter bland annat oförändrat diskonto och oförändrade indirekta skatter, bortsett från redan beslutade skattechöjningar.

Timlönerna beräknas öka med ca 7 % 1986 och ca 4 1/2 % 1987 som genomsnitt för samtliga löntagare. Därvid har förutsatts att löneglidningen i näringslivet håller sig inom de ramar, som angavs då avtalen slöts. Det finns för närvarande inget som tyder på att ramarna för överenskommelsen på den privata arbetsmarknaden skulle överskridas. För den offentliga sektorn har beräkningstekniskt utgått från medlingskommissionens bud från september med den precisering som gjordes den 29 i månaden. Konjunkturinstitutet använder något högre löneantaganden 1986 och 1987.

6 Privat konsumtion

Mellan första halvåret 1985 och 1986 ökade den privata konsumtionen med 1,9 % enligt nationalräkenskaperna. Bakom denna ökning ligger en stark utveckling av omsättningen i detaljhandeln, vilken svarar för ungefär halva den privata konsumtionen. Det är främst den s. k. sällanköpsvaruhandeln som expanderat, vilket sammanhänger med behovet av ersättningsköp och den ökade satsningen på fritiden (radio/TV- och cykel/sporthandeln).

Andra delar av den privata konsumtionen har emellertid utvecklats svagare. Det gäller t.ex. bilinköpen, som ligger på en lägre nivå första halvåret i år än under motsvarande period i fjol. En säsongmässig ökning av bilinköpen märks emellertid under loppet av innevarande år. Även den privata konsumtionen av tjänster har ökat långsamt under första halvåret 1986.

Tendenserna till ökande bilinköp, inkomst- och inflationsutvecklingen och det lätta kreditläget talar för en betydligt starkare ökning av den privata konsumtionen under andra halvåret i år.

För helåret 1986 beräknas den privata konsumtionen öka med 2,7 %, vilket är samma prognos som gjordes i april i den reviderade nationalbudgeten. Även hushållens reala disponibla inkomster beräknas öka i ungefär denna takt, vilket skulle innebära en i stort sett oförändrad sparkvot för hushållen i år.

Hushållens reala disponibla inkomster beräknas öka med ca 2 1/2 % 1987. Därvid förutsatts bland annat att lönesumman ökar med ca 5 1/2 % och att implicitprisindex för privat konsumtion ökar med ca 4 %.

Tabell 7 Hushållens disponibla inkomster, konsumtion och sparande

Skr. 1986/87: 33
Bil.

	Miljarder kr. 1985	Procentuell förändring		
		1985	1986	1987
<i>Löpande priser</i>				
Lönesumma	362,9	8,6	8,5	5,6
Inkomstöverföringar till hushåll	165,0	12,4	9,7	7,7
Övriga inkomster netto	91,9	5,4	8,4	8,8
Direkta skatter och avgifter	182,3	8,6	12,0	6,5
Disponibel inkomst	437,5	9,3	7,5	6,7
<i>1980 års priser</i>				
Disponibel inkomst	277,3	2,0	2,7	2,5
Privat konsumtion	277,5	2,7	2,7	2,5
Sparkvot, nivå i %		-0,1	-0,1	-0,1

Källor: Konjunkturinstitutet, statistiska centralbyrån och finansdepartementet.

Omläggningen av inkomstskatten nästa år innebär att den genomsnittliga skatten sänks. Det kommunala grundavdraget höjs och den kommunala garantibeskattningen slopas, vilket beräknas ge en skattelättnad med 3,5 miljarder kr. jämfört med en tillämpning av 1986 års skatteregler. Vidare genomförs förändringar i den statliga beskattningen (bland annat höjs basenheten och brytpunkten, vissa skattesatser sänks och sambeskattningen av B-inkomster slopas), vilka sammantagna beräknas minska skatteinbetalningarna med drygt 900 milj. kr. I motsatt riktning verkar genomförandet av sista steget i upptrappningen av den allmänna fastighetsskatten och den förutsatta ökningen av den kommunala utdebiteringen med 20 öre.

Transfereringarna till hushållen ökar av flera skäl den 1 januari 1987. Barnbidraget höjs från 400 kr. till 485 kr. per månad, studiebidraget höjs och utökas till 12 månader liksom det förlängda barnbidraget. Garantibeloppet i föräldraförsäkringen samt hyres- och inkomstgränserna för bostadsbidrag höjs också.

Ökningen av hushållsinkomsterna 1987 väntas medföra en ökning av den privata konsumtionen i ungefär motsvarande takt. Det skulle innebära en oförändrad sparkvot även nästa år. Det finns flera faktorer som talar för en ökning av sparandet, bl. a. höga realräntor och höjt sparavdrag. Dessa motverkas emellertid av det fortsatt lätta kreditläget, vilket möjligen skulle kunna leda till en fortsatt sänkning av sparkvoten.

7 Investeringar

Näringslivets investeringar ser ut att utvecklas något svagare i år än vad som förutsågs i den reviderade nationalbudgeten. För industrins del beräknas nu investeringsnivån förbli oförändrad 1986 men utsikterna för nästa år är goda varför en ökning med 8% förutses. Industrins kapacitetsutnyttjande är högt och konjunkturinstitutets senaste barometerundersökning tyder på relativt positiva framtidsförväntningar när det gäller produktion och ordergång. Investeringarna i övriga delar av näringslivet väntas

expandera långsammare nästa år och för näringslivet som helhet väntas ungefär samma ökning av investeringarna som i år.

De offentliga myndigheterna har i flera år reducerat sin investeringsverksamhet. Genom att kommunernas investeringar i år väntas öka förutses en ungefär oförändrad nivå på de offentliga myndigheternas totala investeringar 1986. För nästa år förutses ånyo en dämpning av investeringsverksamheten i den offentliga sektorn.

Bostadsinvesteringarna beräknas preliminärt ha minskat med 12% under första halvåret i år. Minskningen var till stor del en konsekvens av en förskjutning av byggstarter till följd av problem med överkostnader. Botten på igångsättningen av bostadsbyggen tycks dock nu ha passerats och antalet påbörjade lägenheter ökar på nytt. En fortsatt uppgång förutses nästa år. Bostads-ROT, dvs. reparationer, om- och tillbyggnader av bostäder, har ökat mycket kraftigt i omfattning de senaste åren och en liten fortsatt ökning förutses i år och nästa år.

Sammantaget leder detta till en svag ökning av bruttoinvesteringarna 1986 och en starkare ökning 1987, se tabell 8.

Tabell 8 Bruttoinvesteringar efter näringsgren

	Milj. kr. 1985, löpande priser	Årlig procentuell förändring, 1980 års priser				
		1983	1984	1985	1986	1987
Näringsliv	106 110	3,3	5,1	10,1	2,4	2,3
Industri	28 095	1,8	16,6	15,8	0,0	8,0
Statliga affärsverk	12 252	0,2	-10,5	5,6	11,7	1,7
Övrigt näringsliv	65 763	4,5	4,5	8,7	1,7	0,1
Offentliga myndigheter	21 837	-0,8	-1,8	-3,7	0,1	-0,8
Permanent bostäder	35 294	-1,2	4,5	3,5	-5,0	5,5
Totalt inkl. diskrepans	163 241	1,6	3,9	6,5	0,5	2,6
därav: näringsliv exkl. handelsflottan	104 758	5,1	2,9	11,7	3,3	3,9

Källor: Konjunkturinstitutet, statistiska centralbyrån och finansdepartementet.

Expansionen av näringslivets byggnadsinvesteringar och reparations- och underhållsvolymer beräknas medföra en ökning av byggsektorns produktion med närmare 2% i år och drygt 2% 1987. Detta trots en svagare utveckling av de offentliga myndigheternas byggnadsinvesteringar och i år även av bostadsbyggandet. I storstadsområdena är byggmarknaden nu närmast överhettad.

Under första halvåret 1986 skedde en viss lagerneddragning, vilket liksom maskininvesteringarnas utveckling hade en återhållande inverkan på importen. Under återstoden av året väntas en kraftig importökning, vilken torde sammanhånga med en viss lageruppbbyggnad. För 1987 förutses en svag uppbbyggnad av lagren i takt med att produktionsnivåerna höjs.

8 Offentlig sektor

Den offentliga konsumtionen ökar i en allt långsammare takt. I år beräknas ökningen bli 1,3% och nästa år 1,0%. Bakom denna utveckling ligger en minskning inom den statliga sektorn och en avtagande expansion av den kommunala verksamheten.

Statens finansiella sparandeunderskott beräknas minska med ca 11 miljarder kr. mellan 1985 och 1986 till följd av en betydligt snabbare ökning av inkomsterna (ca 8%) än av utgifterna (ca 3 1/2%). Budgetunderskottet beräknas minska än mer till följd av minskade valutakursförluster och återbetalning av statliga lån. En minskning med 15 miljarder kr. mellan 1985 och 1986 förutses.

Även 1987 väntas det statliga finansiella sparandeunderskottet reduceras kraftigt. Beräkningarna bygger bland annat på att den engångsskatt på försäkringsbolag m.fl., som regeringen har föreslagit genomförs och minskningen av underskottet är en följd av denna. Utan engångsskatten skulle det finansiella sparandeunderskottet öka 1987. Eftersom engångsskatten inte på annat sätt än via minskade ränteutgifter påverkar budgetunderskottet stiger detta från ca 42 miljarder kr. 1986 till ca 45 miljarder kr. 1987.

Osäkerheten är stor när det gäller kommunernas ekonomi. Kommunernas räkenskapsammandrag och landstingens bokslutsuppgifter tyder på ett större underskott 1985 än enligt tillgängliga nationalräkenskaper. Med utgångspunkt från en preliminär justering av det finansiella sparandet i kommunsektorn 1985 beräknas underskottet stiga till närmare 5 miljarder kr 1986 och reduceras något till ca 3 miljarder kr 1987.

Det finansiella sparandeunderskottet i den offentliga sektorn beräknas därmed uppgå till ca 13 miljarder kr 1986. En fortsatt förbättring sker nästa år när underskottet övergår i ett marginellt överskott. Skattekvoten stiger tillfälligt till ca 52% 1987. Den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP beräknas minska med nästan 2 procentenheter 1986 och ytterligare nästan 1 procentenhet 1987.

Tabell 9 Offentlig sektor

	1985	1986	1987
<i>Miljarder kr., löpande priser</i>			
Statens budgetunderskott	-57,3	-42,0	-45,0
Finansiellt sparande:			
Stat	-42,4	-31,8	-19,7 (-34,7)
Kommuner	- 3,6	- 4,9	- 3,2
Socialförsäkring	24,2	23,9	23,3
Offentlig sektor	-21,8	-12,8	0,4 (-14,6)
<i>Procentandel av BNP i löpande priser</i>			
Skattekvot	51,6	51,4	52,2 (50,7)
Utgiftsandel	65,4	63,7	62,9
Finansiellt sparande	- 2,5	- 1,4	0,0 (-1,5)

Källor: Konjunkturinstitutet, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket och finansdepartementet.

Anm.: Inom parentes anges uppgifter exklusive inkomsterna från engångsskatten på försäkringsbolag m. fl.

9 Kreditmarknad

Det internationella ränteläget karakteriserades av sjunkande räntor under vintern och våren 1986. Därefter har räntorna i Förenta Staterna ytterligare pressats ned, medan så inte har skett i Japan och Förbundsrepubliken Tyskland.

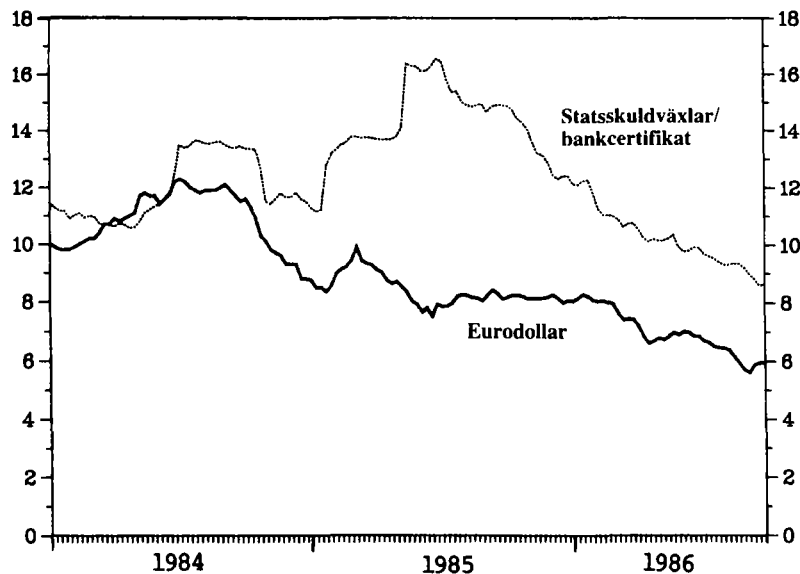
I Sverige har de korta räntorna fortlöpande sänkts från en nivå på ca 12% vid årsskiftet till under 9% i september. Även de långa räntorna har sjunkit. Riksbanken har sänkt diskontot fyra gånger från 10,5% till 7,5%. I takt med den allmänna räntenedgången har utlåningsräntorna till allmänheten också sjunkit, vilket kan illustreras av att villaräntorna gått ned från ca 14 till 11%.

Den positiva räntemarginalen mot eurodollarn har under 1986 legat omkring 3 procent, se diagram 1. En återgång har således skett till den räntedifferens som rådde vid årsskiftet 1984/85. Att döma av valutaflödet samt bytesbalansens utveckling under första halvåret var kapitalbalansen kraftigt positiv under januari men torde därefter inte ha givit något nettoinflöde. Däremot har bytesbalansen genererat ett valutainflöde på ca 8 miljarder kr. under perioden februari–juli. Totalt registrerades ett valutainflöde på ca 14 miljarder kr. under årets första 9 månader.

Statens lånebehov kommer under 1986 att bli lägre än under 1985. Till följd av amorteringar av utlandsskulden kommer det inhemska upplåningsbehovet ändå att öka. I större utsträckning än tidigare har finansieringen skett hos hushållen, främst under första hälften av året, genom ökade insättningar i allemanssparandet och genom premieobligationslån.

Diagram 1 Ränteutveckling

Ränta på 3-månaders statsskuldväxlar/bankcertifikat samt 3-månaders eurodollar-
ränta
Veckogenomsnitt t. o. m. vecka 39

Närmare bedömningar av kreditutvecklingen är ännu svåra att göra. Statistiken är efter sloandet av utlåningsregleringen i november 1985 mycket svårtolkad. Den betydande del av krediterna som förut låg vid sidan av de institut som ingår i statistiken överflyttas nu till banker och finansbolag. Denna överflyttning redovisas i statistiken som en ökning i kreditgivningen. Den verkliga kreditgivningen är därför under en övergångstid svår att urskilja.

Det står dock klart att den totala kreditgivningen till allmänheten har expanderat markant under det senaste året. I första hand svarar bostadsinstituten för en betydande ökning. Jämfört med den mycket restriktiva utlåningen under 1985 tycks även affärsbankerna ha ökat sin utlåning kraftigt. Att en betydande del av krediterna gått till hushållen är sannolikt. Preliminära kalkyler över hushållens finansiella sparande under första halvåret 1986 tyder på avsevärda men likartade ökning av både tillgångar och skulder. Upplåningen tycks sålunda ha använts till placeringar i finansiella tillgångar snarare än till konsumtion.

Innehåll

1 Sammanfattning	4
2 Internationell utveckling	7
3 Utrikeshandel	9
4 Arbetsmarknad	10
5 Priser och löner	12
6 Privat konsumtion	13
7 Investeringar	14
8 Offentlig sektor	16
9 Kreditmarknad	17

Tabeller

1 Försörjningsbalans	5
2 Bytesbalans	6
3 Internationella förutsättningar	7
4 Export och import av varor	10
5 Sysselsättning och arbetslöshet	11
6 Konsumentpriser	12
7 Hushållens disponibla inkomster, konsumtion och sparande	14
8 Bruttoinvesteringar efter näringsgren	15
9 Offentlig sektor	16

Diagram

1 Ränteutveckling	17
-------------------------	----

